

TANKER OM KRING BEFRIELSEN.

5. Folkestyret i virksomhet igjen.

En ting er vi alle enige om: Vi vil ikke ha noen gresk krise i Norge. Når vi er enige om det, må vi også nødvendigvis være enige om å vilke unda for det som er egnet til å skape en slik krise. Først og fremst må ingen bruke det uantallige befrielsesøyeblikk til politiske machinasjoner, til "kupp" i den ene eller annen retning. Vi må ordne oss så en slik opptreden blir umulig. Det er mange som mener at det er atskillig som bør rettes i vår forfatning, vårt samfunnsliv, i våre sosiale forhold. Enkelte kan ha rett, andre urett. Men de sakene får fremmes på rolig og fredelig vis i samsvar med grunnlovens ånd og prinsipper. Enhver form for "overvaskelses-taktikk", enhver uberettiget bruk av et kritisk øyeblikk i folkets liv, må være bannlyst.

Vi har vår grunnlov med sine konstitusjonelle tilbygninger. Den er vår nasjons felles ændelige eiendom og den kan vi alle i tillit seile oss om. Følger vi dens regler finner vi det sikreste grunnlag for en rolig utvikling. Hva vi i og med befrielsen må sikre oss, er at folket ved sine forfatningsmessige organer trer i virksomhet.

a) Kongen må straks komme hjem. Gjennom sin upolitiske stilling, sin strenge objektivitet og sin personlige autoritet er han det faste punkt som vårt konstitusjonelle liv, særlig i et slikt vanskelig øyeblikk, er avhengig av.

b) Regjeringen må straks komme hjem. Den må så stille sine plasser til Kongens disposisjon. Etter å ha rådført seg med framstående menn innen hjemmefronten og utefronten, må Kongen gi en av dem fullmakt til å danne en ny regjering på nasjonalt bredest mulig basis.

c) Stortinget må straks tre sammen. Riktignok er dets autoritet sterkt svekket; presidentskapets henvendelse til Kong Haakon med anmodning om ødhkasjon og alle forhandlingene med tyskerne høsten 1940, som det overvelfende flertall av det norske folk - for å bruke et meget svakt uttrykk - er dypt uenig i, kan ikke få noen annen følge. Imidlertid er vårt statsliv ufullkommet uten et Storting og vi har intet annet å sammenkalle enn det som valgtes i 1936. Det må dog hurtigst mulig erstattes av et nytt. At de nazistiske stortingsmenn ikke kan innkalles er selvsagt. I en senere artikkel vil det bli berørt, om det ikke er heldigst, at også andre medlemmer unnlater å møte.

d) Kommunestyre, skolestyre og andre liknende folkelige institusjoner trer straks i virksomhet.

Allt dette må skje, fordi det danner den sikreste garanti vi kan få mot all slags "kupp" tendenser. Det er liten grunn til å tro, at slike finnes, men det er allikevel bedre å være føre var enn etter snar. Jo før vårt offentlige liv og hele samfunnsmaskineriet kommer i normal gange på folkestyrets grunn, jo før vil de allierte tropper, som antakelig må hjelpe til med befrielsen kunne forlate landet og jo før kan gjennomslagsarbeidet komme i gang og bli effektivt.

I det byggende arbeid som ligger foran oss, er det helt nødvendig for en rolig utvikling, at alle samfunnslag og oppfatninger er med om planleggingen og tar sin del av ansvaret for gjennomføringen. Vi må undgå, at noen blir stående utenfor og gratis inkasserer den skuffelse og misnøye som måtte komme. På den annen side må det selvsagt helt ufrivillig fordras, at for enhver deltaking kreves absolutt loyalitet likesom for grunnloven, dens enkelte regler og dens ånd og prinsipper. Der finner vi

en binrende rettesnor for alle tiltak. Aksepteres ikke dette selvsagte grunnlag, har vedkommende ingen plass innenfor lekelsen av et demokratisk og folkestyrt Norge.

GÅTEKAMPANJE

Debatten om hvorledes Tyskland skal behandles etter krigen har pågått i flere år. Tidligere hadde den mest et akademisk preg, men nå da det tyske totale nederlaget er rykket betydelig nærmere blir spørsmålet stadig mer aktuelt. Selv den mest troende nazist må i det minste for seg selv medgi at tilstanden for Hitlers tusenårige rike er svært dårlig. Den tyske medlidenskamsjanje setter derfor i dissdager betydelige spor etter seg i de nøytrale land, og det klages fra englo-saksisk hold at man også der har fått merke en medlidenskap som ser mere på det tyske folkets lidelser enn på verdens forøvrig. I visse engelske politiske kretser ønsker man rett og slett at russerne måtte komme først til hovedstaden Berlin, ettersom man kan stole per på dem enn på tysk-sakskerne når det blir spørsmål om å gjøre en ubarmhjertig opprøsting i Tyskland. Russerne har hatt tyskerne i sitt eget land, og glemmer ikke lett våren 1941.

Et studium av den tyske mellomkrigshistorien viser at republikken ble behersket av krefter som aldri oppriktig ville gjøre Tyskland til en fredelig makt. Det fantes allerede fra begynnelsen mange krefter som drev fram en opprustning i snøg, og som førte den allierte kontrollen bak lysot. Spillet var dristig og hensynsløst og noen hederlige spilleregler fantos ikke. At man på alliert hold vil hindre en gjentagelse kan man vanskelig innvende noe imot.

Ingen gøtekampanje i verden bør kunne skjule det faktum, at menneskeheten ikke har råd til en verdenskrig til i dette sekel. En overlevelse av den tyske erobringstyst er den eneste risiko i det henseendet. Hva en så i menneskehetens navn måtte kunne fordra er at de allierte denne gang ikke gjør feilen fra 1918 om igjen.

HVEN HAR BAKTEN I DANMARK?

I en brosjyre "Maktten i Danmark" står det: "Når arresteringer, deportasjoner og nazistisk nærverk har vært stigende i antall og brutalitet, har dette ikke vært en avspeiling av den tyske makts styrke, men av den tyske maktens raseri. Når kampen er blitt hårdere og patriottens kuop stadig dristigere er det også fordi en kamp alltid er hardest mellom jevnbyrdige styrker. For det er denne tilstand man nå nærmer seg og det er i grunnen det som gjør sterkest inntrykk på den, som etter en tids fravær etter bestøker det okkuperte Danmark. I et glimt fikk omverdenen en anelse om undermineringer, da en henvendelse fra det tyske sikkerhetspoliti til det danske utenriksministerium fornyllig lot forstå, at frihetsbevegelsens ledelse var istand til å avlytte telefonsamtaler mellom de tyske myndigheter innbyrdes. - - - Nederst i barmen blir Gestapos håndlangere i det "danske" hjelpepoliti stadig mere desperate i sine aksjoner. - - - I den tyske maktappelleringens sluttfer, oppleses også forbrutelsens nazistiske felleskamp i sine individuelle bestanddeler og clearingordene blir til berikelses- snikmord, trusslene til personlig pøngutpressnings- effærer. - - - Gestapo revider former seg som hurtige automobil-utfall fra det befestede "Shell-hus", hvortil man like hurtig trekker seg tilbake med sitt eventuelle bytte. Terrorgruppenes drap og sprengninger er blitt mere og mere lyssky. De tyskerne

som sendes ut for å arrestere en patriotgruppe er mere redd for oppgaven enn gruppen for arrestasjonen og stadig hyppigere har patriotene enten skutt seg fri eller likefrå avvist arrestasjonsforsøket med jevnbrydige skottildler. Også motstandsbevegelsen har forskanset seg. Fra sine hjemmelige stillinger foretar den utfall og flankangrep. Etter fullendt aksjon vender den ikke tilbake til en bestemt befestet bygning, men forsvinner i terranget, i befolkningen. Den er befolkningen, hva enten den nå er det som direkte agerende, som medarbeidere ved planens utarbeidelse, som anonym, sympatiserende masse i hvilken de sivile soldater skjuler seg - går "under jorden". Makten i Danmark er ved å bli dansk igjen."

NORGE S NYTT.

Følgende offiserer unnslapp fra Schieldberg, og befinner seg nå hos russerne: Kapt. Gert Munthe, rittmester Carl Guldberg, marinakpt. Ström, löjtnantene Öström, Kaare Löken, Ebbesen, Weisten, major Tobiasen, kapt. Sundbye, kapt. Egg-Henrichsen, marinakpt. Kurt Jensen, sersjant Tyvold og menig Olseth (de to siste er tatt til fange av tyskerne under raidet på Spitsbergen). Flukten for löjtnantene Adler, Sörum og Tyveten mislyktes (det de ble innhentet av tyskerne. -

Hale Sogn har vært utsatt for kjemperassianer av Gestapo. Det er massearrestasjoner innover fjorden og særlig er det alvorlig terror i Høyanger. Stedet er faktisk avsperrt. Rutebåtene får bare hve varer i land og en hver kontakt med stedets befolkning er forbudt. Noe tall på de arresterte har man ikke, men for ca. 14 dager siden ble det brakt omkring 50 mann til Bergen. - Også i Bergen har det vært massearrestasjoner. For en tid siden ble 75 mann tatt på en natt. -

I et skriv som betegnes som "hjemmelig partisak" meddeles NS-kretsene hvor mange våpen de vil få tildeelt. Det kan bare bli tale om haglgeværer! da "pistoler er disponert på annen måte". Forrådet er lite så det kan ikke bli tale om mange geværer og "desværre" blir det også et ganske lite kvantum ammunisjon til hver enkelt. -

Tyskerne, som er sluppet opp for koks, har satt i gang stor vedhogst i og omkring Bergen. De skal ha et fantastisk kvantum som skal hugges i Fana, Os, Aasene og Haus. Disse skogfattige distrikter er ikke engang selvfor-synt med brensel. Tyskerne skal drive veden fram selv og arbeidet er be-gynt med soldater og russiske krigsfanger. I Bergen er arbeidet begynt i parkområdet Forskjønnelsen og i planteskogen i Lövstakksiden. Planteskogen blir helt rasert. En frykter også for planteskogen på Fløyfjellsiden. I Aasene er Aastveitskogen tatt ut, en gammel furuskog, hærnedts eneste. I Fana snehogges de fineste bjørkekoller. Også i Os frykter en at de store plantinger omkring Süfteland skal gå med og likeså at furuskogen fra Süfteland til Ulven og Lysefjorden skal bli rasert. -

Tyskerne har i det siste satt i gang øksersis og våpenøvelser for rus-siske krigsfanger omkring Bergen. Folk som er i tysk tjeneste og skulle kjenne forholdene hevder at russerne ikke får mat dersom de ikke vil gjøre Vlassovtjeneste. -

Mandag i denne uke trengte Gestapo seg inn i overlagte Sätthres leilighet i Gabelsgate og beslagla alt som fantes, fruens gangtøy unntatt. Er det ingen grenser for raskopen? Først blir Sätthre hentet en aften og skutt ned uten videre, og nå dette. -

Hentet 60 funksjonærer i Oslo kommunes forskjellige etater fikk mandag avskjed på dagen ifølge skrivelse fra Innenriksdepartementet etter ordre fra partiet. Blant disse var rasjonerings-sjef Solheim. De avskjedigede har tydeligvis ikke vært ivrige nok til å utføre nazistenes ordre. I Aker kommune ble det mandag avskjediget 28 funksjonærer. Gasjespørsmålet er ennå ikke avgjort. -

Et enslig alliert fly presterte en fulltroffer på kraftstasjonen til Framnes mekaniske verksted ved Sandefjord. Verkstedet står nå uten strøm og driften er foreløpig stanset. -

Et splintertytt firma som kaller seg Merkanille Assistentse bearbeider for tiden forretningsstanden i Oslo med tilbud om kontorfolk, stempelrevisorer etc. Kontorets sjef er hirnuskanten Thorbjörn Blegen, dette er et stort anlagt forsøk på å smugle inn angivere i forretningsverdenen. -

NYHETENE TIRSDAG.

Vestfronten, 1. og 9. amerikanske arme, som støter fram mot Rhinen, tok mandag og natt til tirsdag 30 byer og landsbyer, blant dem Putz, 3 km fra Erf. Lenger N har de tatt Venrat og flere byer og landsbyer noen få km fra Kün-chen - Gladbach. Hovedbanen ut fra denne by er avskåret. Amerikanske kanoner bombarderte Köln i natt. 1. kanadiske arme har tatt Udem, og kjemper nå i det ytre forsvarsværk i Hochwald-linjen. Mellom 1. kanadiske arme og 9. ame-rikanske holder det på å utvikle seg et tysk fronspring rett overfor 2. bri-tiske arme, som ennå ikke har vært i ilden. Lenger S rykker 3. amerikanske arme, som nå kjemper 25 km inne i Tyskland, fram mot elva Kyll. Siden offe-nisven begynte er det tatt ialt 33.000 fanger. - Fra de øvrige frontavsnitt foreligger det ingen spesielle nyheter.

Østfronten. Voldsomme kamper er i gang på Samlandhalvöya NV for Königsberg. SØ for byen rykker russerne fram og har besatt flere stader, blant dem Preussisch Friedland. Russerne støter fram mellom Zinten og Frisches Haff. I Breslau raser gatekamper; tyskerne er drevet bort fra Hindenburger Platz. Flyangrep. 1.100 flygende fastninger og Liberatorfly angrep tirsdag jernbane-støtter i Leipzig og Halle. Berlin ble angrepet mandag av vel 1.200 amerikanske bombefly eskortert av 700 jagere. Hovedmålene var Schlesiacher - Alexander og Nord Kreuz - Bahnhof. De kastet 3.000 tonn bomber, hvorav en halv million brandbomber. Av nesten 2.000 fly savnes 16 bombefly og 7 jagere. Britiske rasquitos var natt til tirsdag over Berlin. Flyverne så branner etter an-grepet dagen før. Andre fly angrep Nürnberg. Mandag ettermiddag angrep bri-tiske fly en fabrikk for syntetisk olje i Dortmund. Britiske baufigthers an-grep en tysk konvoj utenfor Mandal. Et middelstort handelsskip, et eskorte-skip og en liten tankbåt ble truffet. Alle flyene vendte velberget tilbake. Østen. Allierte styrker i Burma har opprettet et tredje brufeste over Ira-wady, 160 km S for Mandalaj.

Churchill talte tirsdag i Underhuset. Han begynte med å forlange tillitsvotum og uttalte at regjeringen har rett til å vente at Underhuset uttaler seg på en så klar måte at regjeringen får vite hvor den står i forhold til Underhuset. - Til tross for at ubåtkrigen ikke lenger spiller noen vesentlig rolle og tilgangen er øket, er tonnasjemangelen meget følelig. Grunnen er at kri-gen ble forlenget flere måneder utover hva vi ventet ifjor høst og krigen mot Japan er fremskyndet. Det er nødvendig å vise den største økonomi i mi-litær henseende. Vi er ikke villige til at dette ørike skal komme under den minimumsreserve på levnetsmidler og bensin som vi anser nødvendig, uten at vi kan være sikker på tilførsler. Med dette forbehold skal vi gjøre alt som står i vår makt for å hjelpe de befridde land. - På konferansen i San Fran-cisco vil det møte representanter fra alle de land som har erklært Tyskland krig for 1. mars. Flere land har nå erklært krig, og dette er mottatt med respekt og tilfredshet. Det gamle folkeforbund vil bli erstattet med en re-gget sterk institusjon, hvor USA's deltagelse vil ha en vital betydning. Den nye institusjon vil atskille seg fra det gamle forbund først og fremst ved at den ikke vil vike tilbake for å sette sin vilje gjennom med makt. Vi har rett til å håpe og tro at menneskeheten på denne måte vil bli befridd for en tredje krigs rodsler. De allierte er knyttet tettore sammen enn noen gang før, og intet kan hindre Tyskland fra et dundrende nederlag. En fortsatt kamp vil bare skaffe det tyske folk større lidelser. Vi er fast bestemt på at Tyskland skal øvvepnes fullstendig og at nazismen og militarismen skal øde-legges og krigsforbryterne straffes. Den tyske krigsindustri skal fjernes eller kontrolleres og Tyskland skal gi erstatning i form av varer. Det tyske folk skal ikke ødelegges eller berøves eksistensmuligheter. - Om Frankrike uttalte Churchill at når det ikke var representert på konferansen, var det fordi de tre stormakter som hadde båret dagens byrde og hete og hadde ansvar for den politikk som ble ført ikke kunne tillate at det ble innskrenkninger i at de møttes som de ønsket. Bidault har fått alle opplysningen, og han har gitt uttrykk for hva Frankrike ønsker og venter. - Churchill ut-talte at han anså Russlands krav på Curson-linjen som riktig. Han hadde er-klært seg enig, ikke fordi han var tvunget, men fordi han anså den som den mest rettfærdige. Polen vil få kompensasjon bl.a. i Danzig og Schlesia. Rus-land har gitt de mest alvorlige forsikringer om å respektere Polens integritet og suverenitet. Utan Russlands kolossale anstrengelse og ofre ville det polske folk vært dømt til undergang.